

АРМЕНСКИ НАРОДНИ ПРИКАЗКИ

АРМЕНСКИ НАРОДНИ ПРИКАЗКИ

Съставител:

Д. Н. Силва Налбантян-Хачерян

ИМАС

2023

Kape

На майка ми и на баща ми – с благодарност и обич!
24.12.2003 г.

ПРИКАЗНИ ИСТИНИ

Приказката е повествование с неизвестен създател, което, разпространявайки се от уста на уста, създава широк свят от сънища в човешката памет. Натоварена с вяра в наличието на свръхестествени същества, които се представят като образ и подобие на човека и като плод на въображението, тя носи реалистични послания. Въпреки че събитията в нея изглеждат подобни едни на други, всяко едно от тях е резултат на различен интензитет на емоция и творческо мислене. Специфични са както поуките, така и посланията. Случките и събитията осветляват слушателя с емоция и интуиция, и проправят пътя към дълбоко вкоренено разбиране на света, в който живее той.

Като всеки човек и аз съм обичала и обичам приказките. Като малка ги четях всеки ден, сега по-рядко. И винаги ги чета на един дъх, с интерес; вълнувам се за съдбата на героите, търся поука, очаквам доброто да победи. Може би тази страст към народните приказки е причината за моя оптимизъм, за разбирането ми за един свят, където хората да живеят в мир, разбирателство и добросъседство.

Известно е, че народите са вълнвали в приказките своята натрупана мъдрост, представата си за добро и зло, за сигурност, равенството и справедливост. Те отразяват начина на живот, мирозгледа, традициите и ценностните на народите. В този контекст те са важен източник за тяхното взаимно опознаване и възприемане. Книгата „Арменски народни приказки“ включва 26 приказки, изпълнени с вълшебни герои, чудовища, великани, чудновати птици, царски дъщери и юнаци, обикновени хора, чиято съдба невинаги зависи от техните лични качества и от техните постъпки. В нея са намерили място вълшебни, трудови, битови, приказки за принцове и принцеси, за животни и др., разказвани както в Източна,

така и в Западна Армения. Някои от сюжетите са подобни на тези в приказките на други народи. В тях разпознаваме мързеливата снаха, алчния поп, приказката за Пенеляшка, Котаракът в чизми и пр.

Въпреки близостта до някои станали вече класически образци, арменските приказки носят своята характерна специфика, показват арменския бит, вярвания и традиции. Запознаваме се с птицата Азаран-Бюлбюл, с добрата Лусиг, с мазьосника Охай, с честния човек, който бил възнаграден хилядократно, с великодушния Чопчи, с Бадикан и Хан-Боху, с говорещата риба и много други герои, някои от които със сигурност ще ви станат любими.

Преживяването от четенето е приказно. Заслуга за това има и младата художничка Лусия Медзикян, която създаде илюстрациите специално за това издание. Считаю, че нейната уникална техника на рисуване наистина допринася за възшебството от първата до последната страница на книгата.

Изпълнени с вечния стремеж към доброто и справедливостта, предназначени за малки и големи, приказките са актуални и днес. Това е и посланието на настоящата книга.

ОХАЙ

Имало едно време един момък, наричали го Ховиз. Всеки ден той молел баща си да му поиска царската гъщеря за жена.

– Събери си ума, момчето ми – отговарял бащата, – не е за нас царската гъщеря. Ние сме бедни, царят на нас ли ще я даде.

Ховиз не преставал да упорства и един ден отчаяният баща отишъл в двореца да иска царската гъщеря. Царят му се присмял и за да го отпрати, му казал:

– Добре, ако синът ти ми донесе черното и бялото, ще му дам гъщеря си. Бащата се прибрал и предал на сина си условието на царя.

– Добре – съгласил се Ховиз. – Тамко, дай ме ратай при някого да работя, да узная черното и бялото и да го донеса.

Бащата и синът тръгнали на път. Малко ли, много ли вървели, стигнали до един извор със студена вода. Утолили жаждата си и доволно възкликнали: „Оха-аї!“ Изведнъж от извора се появил старец с бяла брада.

– Защо ме повикахте? – попитал той.

– Кой те вика? – учудили се бащата и синът. – Ние пихме вода.

– Нали извикахте „охай“? Аз съм Охай. А вие накъде сте тръгнали?

– Водя сина си в града, за да го дам ратай при някого.

– От мен по-добър няма да намериш. На мен дай момчето си.

Бащата се съгласил. Охай хванал момчето за ръка, двамата преминали през извора и влезли в неговия дом. Там Охай седнал на огъра.

– Ховиз – казал той, – подай ми дебелата книга от онзи рафт.

Момчето му подало книгата и седнало срещу него. Охай започнал да чете на висок глас. И така всеки ден – Охай четял, а момчето слушало и запомняло всичко.

Старецът имал красива гъщеря. Тя обикнала момъка и един ден го посъветвала:

– Ховиз, ако баща ми те попита дали си научил нещо, отговори му, че не си, иначе ще те погуби.

Така изминала цяла година. Бащата дошъл да прибере сина си. Спрял се пред извора и извикал: „Оха-ай!“. Охай и Ховиз веднага се показали.

– Научи ли нещо при мен? – обърнал се Охай към момчето.

– Че ти научи ли ме на нещо? – отвърнало то.

– Щом е така, не се мяркай повече пред очите ми. Иди си вкъщи.

Бащата и синът тръгнали по обратния път. Вървели колкото вървели, по едно време момъкът изостанал малко, превърнал се в огнен жребец и цвилейки минал покрай баща си.

– Ховиз, Ховиз, къде си? – потърсил бащата сина си. – Ела да хванем този огнен жребец!

Жребецът отминал, пак станал човек и се върнал при баща си.

– Ох, момче – разсърдил се бащата, – къде се изгуби? Покрай мен премина един огнен жребец, но ти не беше тука, за да го хванем.

– Ех, какво да направим – отвърнало момчето.

След малко Ховиз отново изостанал и се преобразил на червена крава. Тя отишла до бащата, тичала насам-натам, той се опитал да я хване, но не успял.

– Ховиз, Ховиз, къде си? – повикал бащата сина си. – Ела да хванем тази червена крава и да я заведем у дома.

Кравата се отдалечила, отново се превърнала в момък и той се приближил до баща си. А бащата се развикал и му се скарал, но момчето не обелило нито дума.

Вървели, вървели и този път момчето се превърнало в овца. Овцата дошла при бащата, той се опитал да я хване, но пак не успял. Изведнъж пред очите му тя се превърнала в красив момък. Смаяният баща познал в него своя син.

– Татко – казал Ховиз, – огненият жребец, червената крава и овцата бях все аз. На това се научих от Охай. Ела да отидем в града. Аз ще се превръщам на кон, на крава и на овца, а ти ще ме продаваш на добра цена. Но трябва да запазиш юздата, юлара и въженцето, за да мога да се прибера у дома. Ако ги дадеш, с мен е свършено – няма да мога да се освободя.

Бащата изпълнил заръката на сина си. Момчето се превърнало в огнен жребец, баща му го завел в града, продал го на добра цена, взел юздата и се прибрал вкъщи. Още не настъпила нощта и момчето се прибрало.

На другата сутрин то се преобразило в червена крава. Бащата отново го завел на пазара, продал го, взел юлара и се върнал у дома. Вечерта момчето си дошло живо и здраво.

На третия ден Ховиз се превърнал в овца. Баща му го завел в града и застанал пред пазара. Веднага се събрали много хора да гледат красивата овца.

Дошъл и един старец с бяла брада, платил десеторно поусканата сума и купил овцата. Бащата си поускал въженцето.

– Ето ти още пари, дай ми и въженцето. – предложил старецът.

Бащата не се съгласявал, но насъбралите се хора се нахвърлили върху него: „Толкова пари ти даде старецът, колко струва въжето, та не му го даваш?“ От немай-къде бащата дал и въжето и си тръгнал.

Не щеш ли, оказало се, че купувачът е Охай. Той повел овцата и през извора влезли в неговия дом.

– Затова ли те учих? Да мамиш хората, да хитруваш – скарал се Охай. – Дъще, подай ми брадвата да отсека главата на овцата.

Обаче момчето, нали обичало Ховиг, скрило брадвата в една дупка, разтичало се насам-натам, сякаш я търси, и казало на баща си:

– Татко, брадвата я няма.

– Я ела, гръж овцата, аз ще я намеря – отвърнал Охай.

Дъщерята хванала овцата, но веднага щом старецът се отдалечил, развързала въженцето и я освободила. Тозчас овцата се превърнала в гълъб, който полетял към двореца. Като видял, че момчето е избягало, старецът се превърнал в сокол, стрелнал се след него и едва не го хванал. Момъкът се превърнал в корона, която паднала върху главата на царя. Охай се превърнал в друг цар, приближил се и поускал короната, като казал, че е негова. Царят понечил да му я върне, но в ръцете му тя се превърнала в красива роза. Охай пък приел образа на ашуг със саз, запял и поускал розата. В същия миг розата се превърнала на шепя просени зърна, които се пръснали на земята. Охай – в петел, който ги изкълвал. Но едно зрънце било попаднало в брадата на царя. То се превърнало в лисица. Тя се нахвърлила върху петела и го изяла.

Царят се смаял от това, което видял. Но още по-голямо било учудването му, когато лисицата се превърнала в красив момък, който казал:

– Жив и здрав да си, царю честити! Аз съм онзи момък, който поуска ръката на дъщеря ти.

– Наистина имаш голяма дарба – възхитил се царят. – Узнал си черното и бялото. Достоен си за дъщеря ми.

Седем дни и седем ноци продължила царската сватба и Ховиг наследил трона на царя.

Те постигнаха своите желания, нека и вие да постигнете вашите.

ХИЛЯДОКРАТНИЯ

Живял някога един мъж с жена си. Той бил набожен, всеки ден ходел на църква и дарявал по една жълтица. Свещеникът пък всеки ден му казвал:

– Благословен да си, Хилядолетния да ти даде за едната – хиляда!

Човекът се радвал и си казвал: „Това е много хубаво, давам едно – вземам хиляда“. Затова каквото имал, го занесъл на попа и обеднял.

Един ден жената казала на съпруга си:

– Мъжо, иди при попа и му поискай хиляда жълтици, за да купим хляб и разни неща, а после да даде и другите хиляда, та да се свърши.

Мъжът отишъл при свещеника.

– Отче, аз ти дадох толкова пари, за да ми ги върнеш ти хилядократно. Сега донеси хиляда, а за останалите ще дойда груг път.

– Благословен да си – казал свещеникът, – ти ги даде на мен, за да те възнаграда Хилядократния многократно.

– Кой е Хилядократния?

Попът посочил един път и рекъл:

– Ще хванеш този дългия път, ще вървиш, ще вървиш, ще стигнеш до един знатен старец, седнал на златен стол. Той е Хилядократния. Ще му кажеш: „Изпраща ме попът, едно съм дал, хиляда да ми дадеш“.

Човекът тръгнал по дългия път. Много ли вървял, малко ли, това само Господ знае. Стигнал до една пещера. Влязъл вътре и какво да види – четиридесет разбойници.

– Ти кой си? Откъде идваш? Къде отиваш?

– Отивам при Хилядократния – казал мъжът. – Едно съм дал, хиляда ще взема.

– Братко – казали разбойниците, – това, което си намислил, няма да стане. Ела да ти дадем шепи жълтици, и се връщай вкъщи.

– Не – отговорил човекът. – Тези пари не са спечелени по честен път.

– Щом си наистина толкова честен човек – казали разбойниците, – попитай Хилядократния ще има ли място за нас на другия свят.

– Ще запомня – отговорил човекът и продължил пътя си.

Вървял, що вървял, срещнал един възрастен мъж, който седял близо до един камък и повтарял:

– Слава тебе, Господи, слава тебе!

И всеки път, когато славел името на Господ, от камъка извирало злато. Старецът попитал човека:

– Братко, къде отиваш?

– Отивам при Хилядократния. Едно съм дал, хиляда ще взема.

– Ела да ти дам две шепи от това злато, вземай и си върви! – казал старецът.

– Не – възпротивил се човекът, – това не са моите пари, а и не съм ги спечелил. Не е справедливо.

– Щом е така – помолил го старецът, – попитай Хилядократния кога ще престане до блика злато от този камък.

– Няма да забравя – отговорил човекът и продължил пътя си.

Не се минало много време, видял един поп, който стоял зазидан от кръста надолу в една стена и стенел.

– Синко, къде отиваш – попитал попът.

– Отивам при Хилядократния, едно съм дал, хиляда ще взема.

– Попитай го кога ще се избавя от тази стена – помолил попът.

– Добре, става – казал човекът и продължил.

Много ли вървял, малко ли, никой не знае. По едно време видял знамен старец, седнал на златен стол.

– Ти ли си Хилядократния? – попитал пътникът.

– Да, аз съм. Какво искаш?

– Нашият поп ме изпраца при теб. Аз ти дадох едно, а ти на мен да ми дадеш хиляда.

Хилядократния погладил брадата си, замислил се за миг, след което се обърнал към човека:

– В двора ти има една черница, ще копаеш под нея, оттам ще излезе делва злато. За твоето едно ще вземеш много пъти по хиляда.

Човекът тръгнал по обратния път. Стигнал до попа, който бил въграден в стената и му казал:

– Когато се изповядаш пред Господ, ще се избавиш от тази стена.

– Защо трябва да се изповядвам? – възнегодувал попът.

И още не издумал това, заедно със стената пропаднал в земята.

Вървял човекът, стигнал до стареца.

– Докато не спреш да споменаваши името на Господ безпричинно, от камъка всеки път ще продължава да извира злато.

– Възможно ли е въобще човек да не произнася името на Господ?! Слава, Господи!

И още не изрекъл тези думи, от другата страна на камъка бликнало злато, този път повече.

Човекът пристигнал при пещерата на разбойниците и им казал:

– Ако се откажете да крадете, ще им място и за вас на другия свят.

Разбойниците напуснали пещерата, изповядали греховете си и се спасили.

Човекът се прибрал вкъщи, извикал жена си и казал:

– Жено, донеси лопатата и мотиката!

Двамата разкопали под черницата и намерили делва, пълна със злато. Вече се свечерявало, започвало да се стъмва и затова решили да извадят делвата на сутринта.

Съседите обаче разбрали каква е работата и през нощта дошли да крадат делвата. Но видели вътре само жълт пясък. Счупили делвата, а пясъка разпръснали из градината.

На сутринта мъжът и жената станали и какво да видят: и четирите края на градината покрити със злато. Мъжът се провикнал:

– Жено, донеси метлата, в градината е поникнало злато!

Събрали купища злато, на мястото на едно получили не хиляда, а хиляди, забогатели, славели Бога.

Те постигнали своите желания, нека и вие да постигнете вашите.